

Az Ethnologia Scandinavica

A Journal for Nordic Ethnology
2007–2008–2009-es köteteinek ismertetője
(Lund, folyóirat-szerkesztő: Birgitta Svensson)

Az *Ethnologia Scandinavica* évente megjelenő folyóirat; célja, hogy az észak-európai (svéd, norvég, dán és finn) etnológiai kutatás aktuális helyzetét bemutassa. A három legfrissebb egymást követő szám közül kettő egy-egy tematikus szárra fűzi fel a cikkeket. A 2007-es folyóiratszám nyolc cikke, bár egészen eltérő témákon keresztül, módszertani előzményekkel és megközelítéssel, mégis érintőlegesen – a folyóirat-szerkesztő Birgitta Svensson szavaival – a marginalizáció folyamatát, valamint annak az emberek és termékek azonosításával való kapcsolatát boncolgatja. A 2008-as *Ethnologia Scandinavica* cikkei nem csoportosíthatók egy téma köré, ehelyett a közölt kultúrtörténeti írások olyan változatos kérdéskörökkel foglalkoznak, mint a nemi szerepek a különböző munkaterületeken, a mosztári híd kulturális örökségének szerepe napjainkban, a dél-afrikai turizmus Sowetóban, irodalom és fesztivál, illetve lakóház és életmód kapcsolata. A 2009-es kiadvány az előző két számtól eltérően valóban tematikus számként jelent meg, melyben a legtöbb tanulmány az IT és ICT (*Information and Communication Technology*) társadalmi struktúrában, az élet különböző területein betöltött szerepét vizsgálja. A szerkesztői előszóban arról értesülünk, hogy a téma kapcsán a kihívást az a kérdés jelenti, hogy a mindennaposá vált számítógépes kommunikáció milyen elméleti kérdésköröket vet fel az etnográfiai kutatásban.

Az egyes kötetek nyolc, illetve kilenc cikket közölnek. Az összesen huszonhat tanulmányból húsz egy-egy esettanulmányt mutat be, és jellemzően az etnográfiaiban bevett gyakorlat szerint azt egy szélesebb elméleti vagy módszertani kontextusba helyezve jeleníti meg a szerző, miközben általános kérdésekre keresi a választ. A cikkek kisebbik hányada pedig olyan elméleti problémákat feszeget, mint hogy milyen új lehetőségek és problémák elé állítja az etnográfiai kutatást a modern digitális kultúra, és milyen kis teret enged az etnográfiai kutatásnak.

A tanulmányok szerzői között találunk doktoranduszokat, egyetemi tanárokat és kutatókat az említett négy ország mindegyikéből. A cikkek írói jellemzően – néhány kivételtől eltekintve – annak az országnak a területén végezték levéltári és könyvtári kutatásukat vagy terepmunkájukat, melyben tanulmányaikat vagy oktatói tevékenységüket is végzik. Vagyis nagyrészt olyan tanulmányokról van szó, melyek saját kultúrájukat, illetve annak szegmenseit mutatják be.

Az információ- és kommunikációtechnológiát (ICT) középpontba állító tanulmányok újszerű témaválasztásuk miatt nagy hangsúlyt fektetnek a módszertani leírásokra. Ennek alapján két csoportba sorolhatók. Egyik típus jellemzője, hogy a kutató egy új-fajta etnográfiát alkalmaz az etnológiában nem hagyományos jelenségek feltárására,

míg a másik megközelítésben az ICT zárójelbe kerül, nem alkotja a kutatás különálló egységét, ezért nem követeli meg újfajta módszerek alkalmazását. Miközben Petersen (2009) Hine után arra keresi a választ, hogy az új technológiák hatására a kutatók milyen episztemológiai és módszertani imperatívusokat kénytelenek megkérdőjelezni, az első típust saját tapasztalataival példázza. Eszmefuttatásának középpontjában az a kérdés áll, hogy az információs és kommunikációs technológia milyen lehetőségeket vet fel az etnográfiai kutatásban. Ennek tanulmányozása során azt vizsgálja, hogy a klasszikus terepmunka fogalma, amely elválik az otthontól, ahol az etnográfus felkészül, és feldolgozza a gyűjtött adatokat, miként jelenik meg akkor, ha a kutatási terep az ICT (információs és kommunikációs technológia). Az elemzéshez felhasználja Coleman és Collins terepről alkotott fogalmát: a terep nem olyan hely, amelyet meglátogatunk, és tudással teli bőrönddel elhagyunk, hanem olyan fogalom, amelyet az etnográfiai kutatási gyakorlatok folyamatosan életben tartanak és felidéznek, ezért leginkább eseményként fogható fel. Vagyis a terep folyamatos „létrehozásban” van, ahelyett hogy térben és időben kész helyszínről lenne szó. Végül az „otthon-terep-otthon” modell helyett a *circular flow* (körkörös áramlás) modelljét javasolja, ami véleménye szerint jól illusztrálja, hogyan jön létre etnográfus és adatközlő együttműködésével az etnográfiai tudás. Az ICT-k az interakciót lényegesen lerövidítik, ami az adatgyűjtés jellegét alapjaiban változtatja meg. A szerző végül arra a megállapításra jut, hogy az etnográfiai tudásban az ICT-k által támasztott kihívásra a tudománynak reagálnia kell, méghozzá a Law által *method assemblage*-nak nevezett etnográfiai gyakorlat újragondolásával. Mindez egy különösen érdekes témát vet fel a társadalomtudományokra nézve: az újragondolt *method assemblage* vajon mennyiben felel(het) meg a hagyományos terepeken?

Ugyancsak a rendhagyó terepmunka újraértelmezését példázza Fjell (2009), aki a gyermektelenséget önként vállalók internetes fórumait kutatta. Kutatási terepét a virtuális közösségek és a média adják, és a legtöbb információt internetes vitafórumokon szerezte. Ily módon a kutató mint „megfigyelő” és nem mint résztvevő volt jelen. Terepmunkája nélkülöz minden személyes érintkezést (és interjúról sem tesz említést a szerző), ehelyett csupán olyan forrásokból származik minden információja, ami vagy a széles közönségnek, vagy az internetes beszélgetőpartnereknek szól. A szöveg éppen ezért távolságtartó, és nem érződik benne a kutató jelenléte, ugyanakkor ez jobb alapot biztosít a kitűzött cél eléréséhez, a különböző országok komparatív tanulmányozásához.

Palmgren (2009) tanulmánya arról, hogy miképpen jelenik meg a fizikai test a blogokon, szintén az etnológiai kutatási módszer új igényekhez való adaptálásával kísérletezik. Kvalitatív vizsgálódásai olyan eredményekre vezették, melyek arra készítetik, hogy megkérdőjelezze más blogkutatók korábbi meglátásait. Számára az identitás társadalmi konstrukció, a társadalmi élet performatív jelensége, amely nemcsak a fizikai világban fonódik össze a testtel, hanem a blogok virtuális terében is.

Enevold és Hagström (2009) kutatása, mely az anyák számítógépes játékokkal kapcsolatos szokásait vizsgálja, ugyancsak az etnográfiai módszertan kreatív alkalmazhatóságát mutatja be. Az interjúzás, a megfigyelés és a diskurzusanalízis mellett a blogírást is bevették a módszerek közé, ami, bár távol esik az etnológia hagyományos módszereitől – ahogyan a szerzők körültekintően alátámasztják a cikkben –, a jelen

téma kutatásakor nagyon célravezető: létrehoztak egy blogot, amelyen keresztül kommunikáltak az adatközlőkkel, és bemutatták, hol tart éppen a kutatás. Ezt egészíti majd ki egy on-line kutatás az anyákról és játékszokásaikról. Ily módon a kutatók azt a médiát alkalmazzák a kutatott egyénnel való kapcsolattartásban, amelyben a vizsgált társadalmi tevékenység zajlik. Számukra a részt vevő megfigyelés megfelelője cyberspace-ben az internetes játékok kipróbálása és az ott szerzett tapasztalatok felhasználása.

Más megközelítéssel dolgozza fel Niskensen (2009) az on-line közzétett naplókat, ugyanis ő eleve azzal a meglátással kezdett hozzá kutatásának, hogy adatközlőinek személyisége nem egyezik meg valós világbeli énképükkel, mivel a naplóiírók az interneten életüknek csak egy bizonyos szegmensét tárják fel. Azt reméli, hogy diskurzusanalízisre épülő elemzésével hidat képezhet az internet és az etnológia között, még-hozzá nem az on-line világot kimozdítva környezetéből, hanem az etnológiát bevezetve a cyberspace-be.

Az ICT-kutatások fő érdeme az, hogy az etnográfiai módszert új terepen próbálják ki, ami rugalmasságra és kreativitásra inti a kutatót. A legtöbb bemutatott cikk szerzője magát az internetet használja közegként, a kutató lép be a virtuális világba úgy, ahogyan a terepmunkás is bekéredzkezik a kutatott csoport területére. Azt azonban nem szabad elfelejteni, hogy ebben az esetben létezik off-line világ is, amelytől végeredményben a szerzők elválasztják az on-line terepet, és az egyik szférában szerzett tapasztalatokat a másik megértéséhez használják fel.

Az ismertetett internetes kutatásokban közös az, hogy mindegyike szűz területként viszonyul a témához, úgy vélekednek, hogy a módszertant maguknak kell a szituációhoz adaptálniuk, és nincs elfogadott eljárás. A legtöbb esetben ebbe beletartozik, hogy az on-line világában teremtenek kapcsolatot az adatközlőkkel, Niskensen (2009) szerint ez nagyban hozzájárul a már meglévő internetetnográfiahoz, ami mindaddig elsősorban azzal foglalkozott, hogy milyen kapcsolat áll fenn a világháló és a hétköznapi élet között. Vagyis egyöntetűnek tűnik az a vélemény, hogy az új kutatási terület megnyílásával új módszertani megközelítésre van szükség.

Két cikk fókuszában a kulturális örökség áll. Mindkét tanulmány arra hívja fel a figyelmet, hogy a kulturális örökség az etnológiai vizsgálódások célpontja lehet, sőt kell hogy legyen. A két tanulmány ugyanakkor egészen más megközelítéssel és módszerrel éri el célját. Nikolic (2008) cikke a mosztári Öreg híd történetét mutatja be, annak is inkább az újjáépítés utáni korszakát. Az foglalkoztatja, hogy milyen szerepet kapott a híd az UNESCO kulturális örökségeként. Szerinte az etnológiának feladata, hogy foglalkozzon a kulturális örökség kérdésével, mivel úgy tűnik, hogy az a fogalom csak békés, nyugat-európai kontextusban állja meg a helyét, viszont más értelmet nyer olyan problémás területeken, melyek még mindig a háború utáni talpra állás időszakát élik. Terepmunka-tapasztalatai segítségével a kulturális örökség fogalmának helyi, nemzeti és nemzetközi értelmezéseit keresi. Arendt „*space of appearance*” gondolatának nyomában Nikolic is úgy véli, hogy az emlékmű, akár csak az Öreg híd, valamilyen üzenetet közvetít, és szorosan beleolvad a helyiek életébe. Ezen keresztül érzik magukat egy társadalom részének, és ebben mutatkozik meg az identitásuk. Az emlékművek rátelepednek környezetükre, és ezáltal újabb és újabb értelmet nyernek. A híd ennek értelmében „láthatóvá teszi” a város két felét, és a pusztítás különböző interp-

retációinak enged szabad utat. A nemzetközi világban a felújított híd annak szimbóluma lett, hogy az egység a különbözőségben megvalósítható – írja némileg ironikusan a szerző. A helyi politikában és az etnikumok számára azonban a híd továbbra is arra emlékeztetett, hogy ki volt az üldözött, és ki az áldozat. A híd interpretációja egy nemzeti diskurzusban találta meg a helyét, ami a horvát–muzulmán antagonizmusban gyökerezik. A terepmunka látszólag erre az ellentmondásra hívta fel a figyelmet, és úgy tűnik, e két interpretáció között nincsen párbeszéd.

Másként közelíti meg a kérdéskört Stuedahl (2010), aki a kulturális örökségek különböző zsánereinek digitalizálása nyomán hívja fel a figyelmet egy új kutatási terület kialakulására. Ezen keresztül pedig egy elméleti kérdés foglalkoztatja: hogyan viszonyulhat az etnológia a múlt és jelen kategóriához ebben a digitalizált világban? Szerinte az újdonságot az jelenti, hogy mindeddig a kulturális intézmények a múltról alkotott koncepciókat kommunikálták a közönség felé, de a digitális technológiával lehetővé vált, hogy a kulturális örökség alkotásába a közönség is bekapcsolódjon, ezzel ez a folyamat kollektív tevékenység lett. Vajon a kulturális intézmény képes-e megőrizni autoritását, ha a jövő társadalmát konvergens és részt vevő média fogja meghatározni? Szintén a tudomány feladatának tartja, hogy a digitális technológia fényében az emlékezés kutatását is továbbfejlessze, mivel az új „technotársadalomban” az emlékezés új típusa alakult ki, amit az új kontextusban nemcsak a társadalom, hanem a technológiai eszközök is nagyban befolyásolnak.

Összesen két cikk foglalkozik az ICT gyakorlati alkalmazásával a társadalmi mozgalmak és szerveződések szintjén. Mindkettő a kommunikációt, az infrastruktúrát és az on-line információcserét, szerveződést vizsgálja. Hansson (2009) a Gothenburgi Társadalmi Fórum (Gothenburg Social Forum), egy extraparlamentáris politikai hálózat mint társadalmi folyamat szerveződését alapul véve a szervezet működését nagyban segítő IT-infrastruktúra használatáról szól. A kutatás középpontjában az olyan nem emberi szereplők állnak, mint az infrastruktúra. Az elméleti alapot a kutatáshoz és a feldolgozáshoz az ANT (*Actor-Network Theory*) adja. Megállapítása szerint a politikai hálózat az e-mail listákon megvalósuló „many-to-many” kommunikációnak köszönhetően egyre jobban megfelel a „cselekvő hálózatok” kritériumának. Stahre (2009) tanulmányában számos városi társadalmi mozgalom történeti feldolgozásával a globalizáció és a civil mozgalmak kapcsolatát feszegeti. Véleménye szerint e téren az 1990-es évektől az internet és a mobiltelefonok jelentős változást hoztak. A *Reclaim the Streets* vagy a *Global Justice Movement* már nemzetközi szinten, lazán szerveződő csoportokból áll, a csoportok egy közös ideológiát vallanak, és a világháló szolgál tartós és a szervezet, illetve a fennmaradás szempontjából nélkülözhetetlen kapocsként. A szerző véleménye szerint a nemzetközi civil mozgalmak tehát az új globális és transznacionális döntéshozó szervezetekre adott reakciók, ezek helyettesítik a nem létező globális civil társadalmat.

A *gender*kutatás területéről több egymástól teljesen eltérő és megközelítésű cikk került be a bemutatott három kötet valamelyikébe. Iskolai közösséget elemez Paasikoski (2008): a *gender*alkotás folyamatát vizsgálja az erdész végzettségű finn egyetemi diplomások körében. Képekkel, dokumentumokkal, beszámolókkal és interjúkkal rendkívül jól illusztrált és feldolgozott munkát tár az olvasó elé. Az identitásalkotás folyamatát egészen a 20. század elejétől napjainkig végigköveti, és bemutatja, hogy a

férfiasság a csoportok tagjai között norma volt, a nemi szerepek láthatatlanok maradtak, a nőkről leginkább nem vettek tudomást. A genderalkotás folyamatát és a szakma egységét egy mindenki által osztott narratíva teszi folytonossá és tartóssá, amit a közösen átélt élmények és tapasztalatok hívtak életre, és aminek elfogadásával nő és férfi egyaránt alkotója lett.

Ugyancsak a genderkutatás kerül előtérbe Myrdal (2008) cikkében, melyben egy hagyományos etnográfiai témát dolgoz fel újszerű megközelítéssel és módszerrel. A feltételezése az, hogy amikor a középkorban a vajkészítés gazdasági jelentőségre tett szert, akkor a hagyomány őrzői és mesterei, vagyis a nők státusa is megváltozott. Bray nyomdokaiban a szerző is amellett érvel, hogy a női feladatok, úgymint a ház körüli munkák, gyereknevelés és textilkészítés jelentőségét a jelen tudomány alulbecsüli, nemkülönben a feminista irodalom. A vajkészítésnek mint a női feladatok egyik markáns képviselőjének tanulmányozását két részben végezte: egyrészt vizsgálta, hogy nők és férfiak milyen arányban tulajdonoltak marhát az 1300-as évektől, másrészt az úgynevezett *sourcepluralist* (forráspluralista) módszert alkalmazta a vajkészítésről fellelhető adatok összegyűjtésére. A forráspluralista módszert azért tartja fontosnak, mert azáltal, hogy a legkülönbözőbb forrásokban (közmondások, régészet, dokumentumok, szóbeli hagyományok) keresi a kutatott téma előfordulásait, olyan kérdésekre is választ kaphat, melyekre adatok hiányában kevés bizonyíték adódna. A szerző végkövetkeztetésében két megállapítást tesz. A nők jártassága sokat számított az asszonyok gazdasági és társadalmi megítélésében, ugyanakkor a vajkészítésben jártas nő egyben teret adott a rágalmazásoknak is, ami viszont nem fordult elő a férfiak esetében. Másodsorban azt állítja, hogy a gazdaságilag elismert munkának köszönhetően az azt végző nők státusa is nőtt.

Hjemdahl (2008) cikke a kötetekben egyedülálló a tekintetben, hogy érdeklődése nem a skandináv országok valamelyikére, hanem Dél-Afrikára irányul, és észak-európai vonatkozása mindössze annyi, hogy többek közt arra keresi a választ, hogy az észak-európai országok részéről a harmadik világ országainak nyújtandó támogatások között a turizmus milyen potenciállal járulhat hozzá a helyi gazdaságok fellendüléséhez. Ezen belül pedig azt feszegeti, hogy a jelenlegi helyzetben milyen fenntartható turizmus lenne megvalósítható Sowetóban, illetve hogyan osztozkodnak a lokális történelmen a helyiek és a johannesburgi utazásszervezők. Az elméleti kérdések megfogalmazása után kiderül, hogy a szerző a helyi, női kezdeményezések szintjén indítja empirikus vizsgálódásait. A B&B szállást üzemeltető helyi nővel készített interjúk adják a tanulmány bázisát, ami rámutat arra, hogy Soweto, a szegénynegyed Johannesburgban csak mértékkel részesül bármilyen, a turizmusra irányuló támogatásból. Erre válaszként körvonalazódott a hátrányosan érintett sowetói vállalkozónők összefogása.

A kulturális jelentések és a tárgyi világ kapcsolatával több tanulmány is foglalkozik. A történeti vizsgálódású Larsson (2008) cikke a postások század eleji öltözékét uraló férfihierarchiát mutatja be. A szerző azt elemzi, hogy miként érvényesül a postai hierarchia a kézbesítőkre kötelezően előírt attribútumokban. A cikk, eltérően a kötet többi tanulmányától, se terepmunkát, se interjúzást nem alkalmaz, ehelyett írott és képi anyagokkal dolgozik, fókusza diakronikus, és érdeklődése a történeti antropológiához áll közel. Lindegaard (2008) tanulmánya a tárgyi újításokat mint szociomateriális jelenségeket vizsgálja. Az elméleti keretet az STS (tudomány és technológia ta-

nulmányok) megközelítés adja, mely szerint a „társadalmi” nem szakítható el az „anyagítól” (materiálistól), mivel mindkettő a szociotechnológia része. A fehér színű angol WC példáján mutatja be a szerző az STS-elemzés segítségével, hogy az, amit általában technológiai előrelépésnek nevezünk, valójában mennyire különböző tényezők (tisztaságról vallott nézetek, várostervezés, kultúra, egészségügyi megfontolások, technológia) együttes eredménye. Zárókövetkeztetéseiben a cikk fő eredményét abban összegzi, hogy az anyagi tárgyakat nem tanulmányozhatjuk a gondolat világtól függetlenül. A cikk erőssége az is, ahogyan a lehúzható WC történetét kulturális és művelődéstörténeti kontextusba helyezi. Haldin (2008) szintén a társadalom és a kulturális szokások oldaláról vizsgálja azt, hogy milyen megfontolások alapján döntenek családok a kertés ház építése mellett, és hogyan alakítják ki otthonukat. Arra kíván rámutatni, hogy mi készíti a párokat Mariehamnban, Finnországban arra, hogy minél tágasabb és komfortosabb házat építsenek, milyen tendenciákra lehet rámutatni, és milyen kulturális ideákkal azonosítják az otthonot. A szerző bemutatja, hogy a családi házak beosztása nagyban hasonlít egymásra, csakúgy ahogyan a családok életvitele, az otthonról vallott nézeteik és vágyaik is. Végeredményben a tanulmányban a szerző arra helyezi a hangsúlyt, hogy a családi ház nemcsak építészeti jelenség, hanem olyan kulturális építmény is, amellyel egybefonódik a családi élet alapeszménye, és egyben ez a legegységesebb társadalmi egység működésének központja. Reksten (2008) tanulmánya azzal foglalkozik, hogy miként lehetséges az irodalom tárgyasulása a fesztiválokban, a természetben vagy parkokban. Azt a feltevést kockáztatja meg, hogy a fesztiváli részvétellel együtt a kulturális identitás megvallása és megélése is megtörténik, éppen ezért egy ilyen eseményt nem akárhol, hanem általában nagyon tudatosan megválasztott helyen rendeznek meg. Reksten más szerzők (Prazniak, Dirlik) által bizonyított megállapítást boncolgat, és azt alkalmazza a saját terepére, mégpedig a *place-based identity*, vagyis a helyhez kötött identitás fogalmát járja körül. Az identitás ezen aspektusának egyre jelentősebb figyelmet szentelnek, és a szerző is olyan lokalitásoknak nevezi a fesztiválokat, melyekkel az egyén azonosulni tud anélkül, hogy akár korábban köze lett volna a helyhez. Ennek köszönhetően a fesztiválok közönségét egyfajta homogenitás jellemzi annak tulajdoníthatóan, hogy az azonos helyszínen való részvétel csökkenti a résztvevők közti különbségeket.

A tanulmányok jelentős hányada a jelen skandináv társadalmak aktuális problémáival és jelenségeivel foglalkozik. Lennartson a *You Are Nobody While You Are Waiting* című, sokat eláruló című tanulmányában (Lennartson 2007) a Svédországban élő menedékkérők helyzetének feltérképezését kísérli meg, elsősorban az identitás kérdésén keresztül. Értelmezésében a menekülttáborban eltöltött idő, illetve életüknek az a sok esetben többéves időszaka, amíg a menekült státus odaítélésére várnak, leginkább egy, az antropológiában az átmeneti rítusokat idéző liminalitás szakaszával azonosítható, amikor az egyén már nem tagja egy csoportnak, de még nem lépett be egy másikba. Az a várótermi hangulat, amely minden menedékkérőnek kijár – állapítja meg a szerző –, súlyos következményekkel van az egyénre akkor is, ha a procedúra végeredményben sikeres. A már említett Hjemdahl soweói tanulmánya mellett ez az egyetlen cikk, melynek szerzője túl a pusztá ismertetésen egyértelmű szimpátiát fejez ki a kutatás alanyaival szemben. Fontosnak tartja a figyelem felkeltését aziránt, hogy a társadalom felelős a lehetőségek megteremtéséért a menedékkérők számára. Ugyancsak az iden-

titás és a kulturális találkozások kérdését boncolgatja Boeskov és Olsen (2007) a hajléktalan grönlandi bevándorlókról alkotott sztereotípiákról Dániában. A cikk jelentékeny hányada a kutatott csoport meghatározásával foglalkozik, és tüzetesen körüljárja az etnikum/hajléktalan definíciókat, Barth és Eriksen elméleti konstrukcióira támaszkodva határozza meg a csoport határait. A grönlandiak leírása nagyrészt a szociális munkásokkal folytatott interjúkra támaszkodik, akik 33 interjút készítettek a szakma képviselőivel és tizenháromat a kutatott csoport tagjaival. Mind a csoport kohézióját, mind a dánok általi megítélésüket az etnikai tényezőnek tulajdonítják, és ezek fényében ábrázolják identitáskonstrukcióikat.

Hellesund *Deadly Identities?* című cikke (Hellesund 2007) is egy aktuális társadalmi problémával foglalkozik. Tanulmányában azt vizsgálja, hogy azok a norvég homoszexuális fiatalok, akik öngyilkossági kísérletüket homoszexualitásuknak tulajdonítják, hogyan birkóznak meg saját identitásukkal. Hellesund úgy érvel, hogy a fiatalok szégyenkezve és a heteronormativitásnak alárendelve egyaránt értelmezhetik megélt tapasztalataikat. A fiatalokkal készített interjúk alapján arra a következtetésre jut, hogy az öngyilkossági kísérletek a homoszexualitás és az „erényes, jó” élet közt feszülő különbségekre adott válaszok. Hellesund módszertanában tizenkét interjúra támaszkodik, elemzésében pedig éppúgy felhasználja a néprajz, mint a pszichológia eredményeit.

Lönnqvist (2007) a *Kauppakadun Approbatur* elnevezésű finn diákeseményt rítusként és ellenkultúraként értelmezi. A cikk ennek megfelelően a rítus leírásával indít – az adatokhoz diákok dokumentációi, elemzései és értelmezései juttatták –, majd azt követi egy rövid elemzés a szerző meglátásával, miszerint a diákest az individualitás modern kori kultuszát rombolja le, és mintegy lázadás környezetük státusgyűjtő magatartásával szemben.

A skandináv országok társadalmait érintő gyógyászati témákat dolgoz fel két tanulmány. Az egyik (Idvall 2007) azt vizsgálja, hogy mit jelent a „tájékozott beleegyezés” azon betegek számára, akik veseátültetésre várnak, a másik (Lundin 2007) pedig azt mutatja be, hogy a szülőket milyen okok vezérik akkor, amikor úgy döntenek, hogy nem adják be gyermeküknek a kötelező oltásokat, illetve milyen hatással volt az oltásokról alkotott szülői véleményekre az, amikor a médiában elterjedt, hogy bizonyos kötelező oltások autizmushoz vezethetnek. Mindkettő a kockázatkezelés kérdését kutatja, ezenfelül Idvall és Lundin példákön keresztül tágabb perspektívában szemléli azt, hogy a társadalom miképpen védekezik a saját maga által támasztott rizikó ellen.

A cikkek többsége etnográfiai kutatáson alapuló esettanulmány leírásával indít, majd aztán ezt ágyazzák szélesebb elméleti vagy módszertani keretbe. Az empirikus adatgyűjtés különböző módjainak bemutatásával találkozunk, némelyik kizárólag interjúkra hagyatkozik – de azt egyik sem fejti ki bővebben –, a legtöbb kutató írott anyagok alapján dolgozik, sőt az interjúk egy részét is írásban kapják meg. Ezzel összefügg az is, hogy a kutatásokat majdnem kivétel nélkül olyan terepen végezték, mely nem követelte meg az etnográfus állandó jelenlétét, vagy saját társadalmuk eseményeit és jelenségeit vizsgálták.

Tehát – eltekintve az internetes kutatásoktól – nagyrészt városi, de legalábbis fejlett infrastruktúrával rendelkező terepen végezték a kutatást, így a dél-afrikai turizmus

kutatásának kivételével egyik sem foglalta magában az elutazást egy ismeretlen, „megismerendő” közegbe. Vidéki, de nem falusi témát is mindössze egy 2007-es tanulmány dolgoz fel: a finn gazdák természetéhez fűződő kapcsolatát az EU-hoz való csatlakozás átállási időszakában

A témaválasztás tehát a legszélesebb skálán mozog, és inkább kulturális jelenségek, mintsem csoportok, etnikumok, vagyis körülhatárolható társadalmi szegmensek alkotják a kutatások tárgyát. Mindez válasz lehet arra, hogy a világ bármely jelensége egyre kevésbé szigetelhető el és elemezhető zárt rendszerként, ami miatt egyébként a terepmunkát is célszerű kiegészíteni más forrásokkal a tágabb kontextus elérése érdekében, ami lehet statisztika, a média, illetve írott szövegek. Ráadásul a globalizációval és a tágabb perspektivikus szemlélődéssel együtt a távoli/falusi/hagyományos és közeli/városi/modern fogalmi átértékelődnek, és a helyi sajátosságok etnológiai értelemben felértékelődnek, hiszen ami bináris oppozíciónak tűnt, az ma már inkább egy skála két vége, melyek között nincs egyértelmű határ.

A kötetek utolsó egyharmadát életrajzi jegyzetek, disszertációk összefoglalói és könyvkritikák teszik ki. A témák és megközelítések tekintetében rendkívül szerteágazó írásokat találhatunk, melyek az aktuális év termései. A közel húsz disszertáció-összefoglaló és ugyanannyi könyvkritika feltárja az észak-európai etnológiát (és rokondisziplínáit) érdeklő témák sokaságát. A kötetek mindezzel együtt kiválóan bemutatják a skandináv etnológiát aktuálisan foglalkoztató kérdésköröket, következtetni engednek a régió diszciplináris megközelítéseinek sajátosságaira, ráadásul képet kaphatunk a mai skandináv társadalmakról is.